

دزد و قاضی بغداد

اثر ملا پناه واقف

بزبان ترکی

قیمت ۱۵ ریال

هذا کتاب

قاضیله او غرین

حکایتی

بغداد ده اتفاق دوشموش حکایت
که چوخ مراقلی و شیرین داستانلار

فردوسي کتابخانه سنهين نشر ياتنان

تبريز ده شيشه گرخانه بازار ينداد

بسمه تعالی

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خبر خلقه
محمد وآله أجمعين بئله روايت ايدبiller كه هرون الرشيد
زمانتدا برکيشى واريدي چوخ مؤمن آدينما بشروقى بشريدى
بغداد شهر ينده قضاوته دوزلىقنان گوندو زون باشا ويردى و
كجه لرى الله وون عبادته مشغول اولادى وهامى گونلار او روج
دوتاردى و ايله او زينى زهد و تقواده ساخلا هشدى كه بر
آدام او نيلان دانيشىقدا برابر گله بولمزى، اتفاقا بر گيجه
خلوتده اگلشىپ شمعى يان درب احاديث نبویه مطالعه
ايلىرى تا بو حديثه يتشدى كه يېغمىر صلى الله عليه و آله
بو بوردى «احب الصلوة في الحبان والبساتين» يعني دوست
دوتارام نمازى باغ و بستاندا قىلاسان، قاضىن بوحديثىن
خوشى گلدى او ز او زينه دئدى صباح بو حديثه عمل ايدهرم
و بوننان صونرا چوخ نمازيمى باغدا قىلارام، ايلكىه بيرقدر
ده كتابه با خدى يو خوسى گلبيپ كتابى با غلبيپ ايستدى ياتسىن

نگاه او بریسی ورقده گوزی بریازیه دوشدی که یازمشدی «النوم اخ الموت» یعنی یو خی ئولومون قارداشیدر، قاضی ایلکه بوجدیشی گوردی یو خی گوزیندن قاچوب او زینه دئدی بر شیئکه ئولومون قارداشیدر گرگ او ندان او زاق او لاماق و گنه مطالعیه باشلا دی، اما قاضینین آروادی بر باغی قایرمشدی بهشت کمی و او باغون هر طرفین گل و ریحانیدی و سرد سیر و گرسیر آغا جلا دینان بزه مشدی بر طرفده شمشاد آقاجـلاری و او بیری طرفده چنار آغا جلا ری باش فلك الافلاکه چكوب و باغون دورت طرفین ده سولار جاري او لور آب کونر کمی : « درخت سرد سیری و گرم سیری - انار و سیب و انجیر امیری - زشفتالو و انگور و خرما - زگلها بود زرد و سرخ وغیری» و جور بجور میوه لر آغا جلا دان سالانور باغون هر طرفی بهشت کمی گوزه گلییر که استاد او نون تعریفنده دییر : « آن پراز لالهای رنگارنگ - وین پراز میوه های گونا گون - باد درسـایه درختانش - گسترانیده فرش بوقلمون » و او باغ بغداد شهرینین ایشکننده ایدی و بر مدتی دی که قاضی او باغه گتمه مشدی او گیجه فکر ایلار دی که صباح جمعه گونیدر گرگ صبح نمازین او باغ داقیلام

و هم باعه تماشا ايدم و همـده حضرت رسول صلی الله علیه
واللهین اهرین يرینه گتیرم ، القصه قاضینین برغلامی واریدی
که اوـنا بختیار دیردیـلر ، غلامی سـسلیوب دـئـدـیـ اـیـلـکـهـ مـحرـ
اولـدـیـ دورـاسـانـ وـ مـصـرـیـ اـولـاغـیـ یـہـرـلـسـنـ وـ قـاـپـوـیـاـ گـتـرـهـ سـنـ
کـهـ اـیـسـتـرـمـ صـبـحـ نـمـازـینـ باـغـداـ قـیـلـامـ ، غـلامـ دـئـدـیـ اـطـاعـتـ
ایـلـرـمـ وـ مـرـخـصـ اـولـدـیـ قـاضـیـ خـوـابـ نـازـهـ وـ اـسـتـراـحـتـهـ مـشـغـولـ
اـولـدـیـ ، اوـ طـرـفـدـنـ غـلامـ کـهـ قـاضـینـ سـفـارـشـینـ اـیـشـتـدـیـ چـوـخـ
نـگـرـانـیدـیـ وـ قـوـرـخـورـدـیـ کـهـ یـوـخـیـ اوـنـاـ غـلـبـهـ اـیـلـیـهـ اوـنـاجـهـتـ
قـوـرـخـودـانـ یـاتـمـادـیـ اـیـلـکـهـ بـرـقـدـرـ گـیـجـهـدـنـ گـچـدـیـ غـلامـ یـرـنـدـنـ
دـوـرـوـبـ بـدـوـنـ اـیـنـکـهـمـتـوـجـهـ اـوـلـاـ هـنـوـزـ وـقـتـ اـوـلـمـیـوـبـ اـوـلـاغـ
مـصـرـینـیـ یـہـرـلـیـبـ وـ قـاضـینـینـ قـاـپـوـسـنـهـ گـتـرـیـبـ سـسـلـدـیـ کـهـ
حضرـتـ آـقـاـ دـوـرـ کـهـ الـاغـیـ وـجـوـدـ مـبـارـکـوـنـ اـیـچـوـنـ حـاضـرـ -
لـامـیـشـامـ ، قـاضـیـ اـیـلـکـهـ غـلامـوـنـ سـسـینـ اـیـشـتـدـیـ یـوـخـودـانـ
دـوـرـوـبـ اوـنـوـنـ خـاطـرـ جـمـعـلـیـقـنـاـ گـورـهـ کـهـ حـتـمـاـ صـبـحـ وـقـتـیدـرـ
وـقـضـاـ رـاـ هـوـادـهـ مـهـتـاـیـدـیـ خـیـالـ اـبـلـدـیـ کـهـ سـحـرـدـوـرـ پـالـتـارـیـنـ
کـیـبـ عـمـامـهـسـینـ باـشـنـاـ باـغـلـیـبـ وـ باـشـمـاقـلـارـیـنـ اـیـاقـهـ گـیـبـ
وـعـبـاسـینـ چـکـوـنـتـهـ سـالـوـبـ الـاغـهـ سـوـارـ اـوـلـوـبـ باـغـ طـرـفـ روـانـ
اـولـدـیـ اـیـلـکـهـ شـهـرـدـنـ اـیـشـیـگـهـ چـخـدـیـ یـوـلـوـنـوـنـ اوـسـتـنـدـهـ بـیـرـ

کهنه قبرستان واريدى وقتىكە اورا يتشدى ، قضا را بير اوغرى او قبرستاندا كمين ايلمشدى ايلكە گوردى قاضى تك الاغه سوار اولوب و گلمەمنى گوردى بيردن ئازىز عريان شمشير چخب اوونون يولونى كسىدى وزعزعوردى كە ايها القاضى « فف على مكانتك » يعنى ايقاضى او زيرنده دور ، قاضى وقتىكە اوغرىنى او حالدا گوردى قورخودان تىريوب دئىدى سەن كيميسن ، اوغرى دئىدى ابا سارق يعنى اوغرىيام ، قاضى دئىدى اى كيشى اللەدىن قورخواوغرلىق ايلمه اوغرى دئىدى اگر اللەدىن قورخما سيدىم بوشمىشرى بويىنودا ديراردىم كە باشون او ن قدم كناره دوشىرى ، ايندى ايقاضى يبا بالتارلاروى و الاغى وير ماقاراضى اول يبا اولووه ، ايلە كى قاضى بوسوزى ايشتمى دود ناخوش باشنان چىخىپ دئىدى اى بېحىا « مرحبا لا يستجى من انا قاضى المسلمين » يعنى حىا ايلميرسن منه بوسوزى دىيرسەن آخرەن مسلمانلارين قاضىسىم ، اوغرى دئىدى او تانماقى يو خدور مندە مسلمانلارين اوغرىيام و چوخدانىدى كە بئله فرصت آختارىر دوم و حقتعالى بوكۇن منه توفيق وردى و سىنى او ز الاغيوبىنان منه يتردى تىز اول الاغدان اشاقە گل و بالتارلاروى سويون كە

هر نه واروندی هنیم دور قاضی دئدی استغفار الهدبی و اتوب
الیه و باشین گوی ممتنه تو توب دئدی خدا یا من شاهد اول
من نه گناهین صاحبیام که بواوغریه دچار ایلمیسن افسوس
که منیم اختیاریم الدن گدیب افلاپر نو کرده یانمدا بو خدور
اوغری دئدی لاحول ولاقوة الا با الله نیه بو قدر معطل ایلمرسن
و اوزوی و منی خلاص ایلمرسن ، قاضی دئدی تلسنه که
سنسنن بر سوزوم وار ، اوغری دئدی هر نه دییرسن تیز
دیگیلن و سویون که عاصی اولارام قاضی دئدی اگر اوغرلاق
ایلمیسن مگر روزی تا پایلمیسن ، اوغری دئدی ای احمق
خداوند تبارک قرآندا بو یوروب « نحن فسمائیهم میعشتهم »
یعنی هر بندیه بیرشیدن و بیرزاددان روزی قسمت
و برشوق و هنیمده قسمتیم بودر که سنی سویام و الاغی آلام
او زایشمه گیدم ، قاضی دئدی قوی من او ز مقصدیمه
گیدیم و الهون بنده لیقنا و عبادته مشغول اولوم ، اوغری
دئدی من فقیرین مرادی سندن حاصل او لاجاق هاراسنی
الدن ویره بولم و او فسمند گیچه بولم ، قاضی دئدی کیشی
حیا ایله و ظلم ایلمه مگر جناب پیغمبر ص بو یورمیوب که
الحياء من الایمان هر کمین شرمی بو خدر ایمانی بو خدر ،

اوغری دئدی ای بیمروت سن که تیز سویونموسان و هندن
او تانهیرسان مگر ایشتمه میسن که حضرت پیغمبر بویوروب
الجباء مانع الرزق یعنی حیا روزیه مانع اولار ایندی تیز
اول که سوز او زانهاسین ، قاضی دئدی ای جوانمرد حضرت
باریتعالی بویوروب السارق والسارقه فاقط عو ایدیهمما یعنی
هر کیم او غریلیق ایله الارینی کسون چونکه فعل دزدی
حرامدر ، اوغری دئدی قاضی اگر سن بولوردسن که بئلهدر
منده احادیشه او خوموشام که اگر بیر آدام آجلقدان
او لاماقا یاخون اولا مردار او نا حلالدر سنون هالون مردار
دان اسکیک دگیل ، قاضی دئدی کیشی نقدر سنه مو عظه
ایلیم و جواب ایشیدیم ، اوغری دئدی گرک احتیاط ایلیدون
و گیجه نین بو وقتی ایشیگه چخما بیدون تامنه راست گله سن
ایندی هالون منیم کیدورسنی مگر قویارام سلامت گیده سن
« شدی در دم بدست هن گرفتار - بمن ده تو خر و ملبوس
و دستار - اگر خواهی ز دست من رهائی - بمن ده تو خر
و دستار » قاضی دئدی بابا من غلط ایلديم که بیوقت ایشیگه
چخدم و خیال ایلديم که سحر دور اما گیجه اولوبدر ،
اوغری دئدی ای قاضی هبگر نجومدن بهره نیو خدور دیدی

اولدوز و اون ايکى برج و ايگرمى دوقوز منازلى و آين
و اولدوزلارين مقامىن بولمورسن كه بيوقت ايودن ايشىگە¹
چخميسان و بئله عاجز قالميسان ، قاضى دئدى اى كىشى
حضرت پيغمبر بويوروبى - من آمن با النجـوم فقد كفر «
يعنى هـر كيم ايمان كتيره اولدوزلارا البتى كافـر اولـار -
اوغرى دئدى « گـرتـوـباـشـى نـجـومـراـمـنـكـر - تو بـتحـقـيقـ كـافـرى
مطلق جـبـرـئـيلـ آـورـيدـ بـهـرـ نـبـىـ اـزـ نـجـومـ اـيـنـ دـوـ آـيـهـ مـطـلـقـ »
قاضى دئدى او ايکى آـيـهـ هـاـنـسـىـ درـ ، اوغرى دئدى « انـاـزـهـيـنـاـ
الـسـمـاءـ الـدـيـنـاـ بـرـشـيهـ الـكـوـاـكـبـ » ايـكـيـمـجيـسـىـ « وـ لـقـدـ جـلـعـنـاـ
فـيـ السـمـاءـ بـرـجـاسـيـمـ وـالـقـمـرـ وـقـدـرـنـاهـ مـنـازـلـ حـتـىـ عـادـ كـالـعـرـ
جونـ القـدـيـمـ » دورـدـنجـيـسـىـ « وـالـنـجـومـ سـجـرـاتـ باـمـرـهـ » بشـ
نجـيـسـىـ « وـلاـقـسـمـ بـمـوـاـقـعـ النـجـومـ » آـلـتـىـ نـجـيـسـىـ « وـ بـالـنـجـمـ
همـ تـهـيـدـونـ » يـدـنـجـيـسـىـ « وـالـسـمـاـذـاتـ الـبـرـوجـ ايـقـاضـىـ هـرـ كـيمـ
بـرـ كـلـمـهـ قـرـآنـانـ انـكـارـ ايـلـيـهـ كـافـرـ درـ هـرـ گـاهـ سنـ بـوـ آـيـهـ لـرـهـ
منـكـرـ دـكـيـلسـنـ نـيـهـ نـجـومـيـ انـكـارـ ايـدـيـرسـنـ ايـنـدـىـ تـيـزـ اـولـ
سوـيـونـ وـ سـوـزـىـ اوـزاـتـماـ وـ سـلاـمـتـ كـيـتـ ، قـاضـىـ دـئـدـىـ عـزيـزـ
قارـداـشـ ايـنـدـيـكـهـ بـئـلـهـ منـجـمـ سـنـ دـيـكـوـرـومـ هـنـيـمـ طـالـعـيمـ سـعـدـدرـ
ياـ نـحـسـ ، اوـغـرـىـ دـئـدـىـ چـتـيـنـ سـوـزـ سـوـرـوـشـدـونـ : « كـرـدىـ

از من سؤال بس دشوار - بازگویم اگر نه عاقل - هتل
تو کنون بدان هاند - راه بینی و پرسی از هنzel «ایحضرت
قاضی سنکه بئله واقعه ده دزمهانده او لموسان گنه او ز
طالعوندن سؤال ایدیرسن بولکه قمر عقر بده در اون بیر
درجه و او تو ز دقیقه و یدی نانیه هر یخ دور دنجی درجه در
اوغلق ویول کسماق یاخشیدر ولی قاضینون ایودن چخماقی
یاخشی دگل ایندی تیز اول و الاغدن پیاده اول و بالتارلا
روی چخارت ویر و هر یئره ایستر من گیت قاضی دئدی
ایجوان مرد قوی من گیه دیم و پیغمبرین حدیثه عمل ایدیم
اوغری دئدی پیغمبر بویوروب: الرفیق ثم الطریق اول رفیقی
گرک انتخاب ایلماق صونرا بولی اگر بیر نفر غلام یا رفیق
همراه ایلیسدون من هر آینه سنه ظفر تاپا بولمزدیم و من
هنیم الیمده بوجود عاجز او لمازدون: «باتو گویم سخن یکی
هشدار - که چنین گفت سید مختار - الرفیق الرفیق ثم طریق
بیر فیقی مرد بره زینهار» قاضی دئدی افسوس کاشکه بختیاری
همراه گتربیدیم ، اوغری دئدی تیز اول الاغدان پیاده اول و
هر یره ایستسن گیت . قاضی دئدی ای کیشی پیغمبر بویوروب
المسلم من سلم المسلون هن یده ولسانه مسلمان بر کسر

کە مسلمانلار اوئوننالىن و دىلىشىن آسودە اولالار مىگىرسىن
دكىيلىسن كە سنونالىوندىن خلق آسودە دكىيللىر ، اوغرى
جوابىندا بۇ شعرى اوخودى « امر و زبگو كە قاضى چون تو
كىجاست كە اسىباپ زكۆت بىر گل نەرۋا سىت - ازخوردىن رشۇم
حق و نا حق ميدان - بغداد خراب كىرىنىشىن فضل خدا سىت
ايقاضى منىدە مسلمانىم و قرآنە و حدىشلىرىنىڭ عمل ايدىرم اما
اوز عميم قزىنى عقدىيە گۈلمىشىم اما بىر دينار نەاليمىدە وار
ونە اييوىمىدە و عىمالەتىن نەھىسى هەندىن كېيىن ايستەر آخر الامر
بو كىيىچە قرآنە پناه گىردىم و بنامى نىيىتە قويدۇم و قرآنى
آچىدم بۇ آيە گىلدى لىيس الا انسان الاما سعى يعنى يوخدور
انسان ايچۈن مىگىرسى عىليلە اگرچە الەون تقدىيرى او لماسا
بركىسىدىن ايش ظاھىرە گۈلمىز اما حضرت رسول بۇ يورۇپ
تسارقۇن تساغۇن او وقت دەملە باخدۇم ھمانساتىدە سەفر
ايىلماق ياخشى گىلدى و تقويمە باخدم كوردو مەزىخ دوردۇنجى
درجه دە و هشتەرى منازىلدە و عقرب قىردايىدى و اوغرلىق
و يول كىسماق ياخشى اولا ردى هەندە ھمان دېقىقە مسلح
اولوب اوغرلىق نىيىتەلە ايودۇن ايشىيگە چىخىم ايندىيە قىداوۇن
آغاچ يول گۈلمىشىم اوئن آقا جادا گىرك قايدام و اييوىمە گىيدەم

و چون گرک داماد اولام منیم ایچون بو پالتارلار و الاغ
لازما قدر ایندی تیز الاغدن اشاقه گل و پالتارلاروی
سویون منه تاپشر و سلامت گیت که سوز چوخ اوزاندی
قورخورام مندن سنه زخم شمشیریتشه ، قاضی دئدی لاحول
ولاقوة الله بالله العلی العظیم مگرسن دیوسن که منی بو قدر
انجیدیسن ، اوغری دئدی ایقااضی من دیوم اما سن کافر من
اومنان اوتریکه خدایتعالی کلام الله مجید ده بویوروبانا
ارسلنا الشیاطین علی الکافرین یعنی کافرلره دیولاری گوندردیم
ایقااضی تفسیرده او خوهوشام که بیر شوره زاریئ باش ھون
در گاهنه قویوب دئدی ای پروردگار و ای شاه آدمیان و ای
ا:ن و جنه روزی ویرمن بونه مصیبت و بونه هجتنیدر که
منیم نهادیمده قویموسان و بونه غبار دور که منیم ئوزیمه
توکوبسن که ھیچکس منه یاخنلاشماز و ھیچ اوست علف
مندن گو گرمز نه منه اوزگدن بر نفعی یتشر و نه اوزگین
مندن بر حاجتی روا اولار ، همانساعت رب جلیلدن خطاب
یتشدی که یئر بو نه شکایتقدر مندن ایلرمن بزیم شکریمنز
سنه واجبدر که سنه بر یئر یارادمادیم که عاصیلر سندە مقام
تو تسينا لار و سن اولارون سوملىقنان عذابه گرفتار اولاسان

ایمکه بو سوزیترین قولاقنه یتشدی فوراً التمامه گلدى که خدا با راضی اول دوم سنون هشتیره ایقاضی سنون احوالون بئله در که ایشتدون و سن منی دیو آدلاندیر دون خیر الكلام قل و دل یعنی سوزلرین یاخشیسی آزدانیشماقدر ایندی تیز اول که سوز حدیدن گچدی قاضی دئدی ای بیحیا قوی گشیدیم و هنیم یوالومی کسمه اوغری دئدی ایقاضی سن منه بیحیا دئدون من منه نه دیم و بوشعری او خودی : « تاتو شده ای بشهر بغداد اندر - مردم همگی بماه فرباد اندر - از مکر و فت و حیله ای توهمه - خواهند خلائق زخدا داد اندر » ایندی تیز اول سحر یاختلاش و ب قاضی دئدی ای جوانمرد هنیم حرمتی ساخلا و پیغمبرین بو حدیثه عمل ایله که بوبورب العلماء و رنہ الانبیاء یعنی عالمی پیغمبر لرین وارنیدیلر ، اوغری دئدی قاضیلرون علماء علمی اولماز نجه که دیپبلر : « قاضیانی که اینزمان هستند - همه حیران مرد زن هستند - بر سر مردۀ اگر بر سند - از تن او بر ون کفن خواهند - همه عبار و بد کهر شب و روز - ذوالحسن آلت الحسن خواهند » او تقدیره گوره که سن پیغمبرین میراث گیریسن ولی من الهمون میراث گیریم واوز المون میراث خواریم

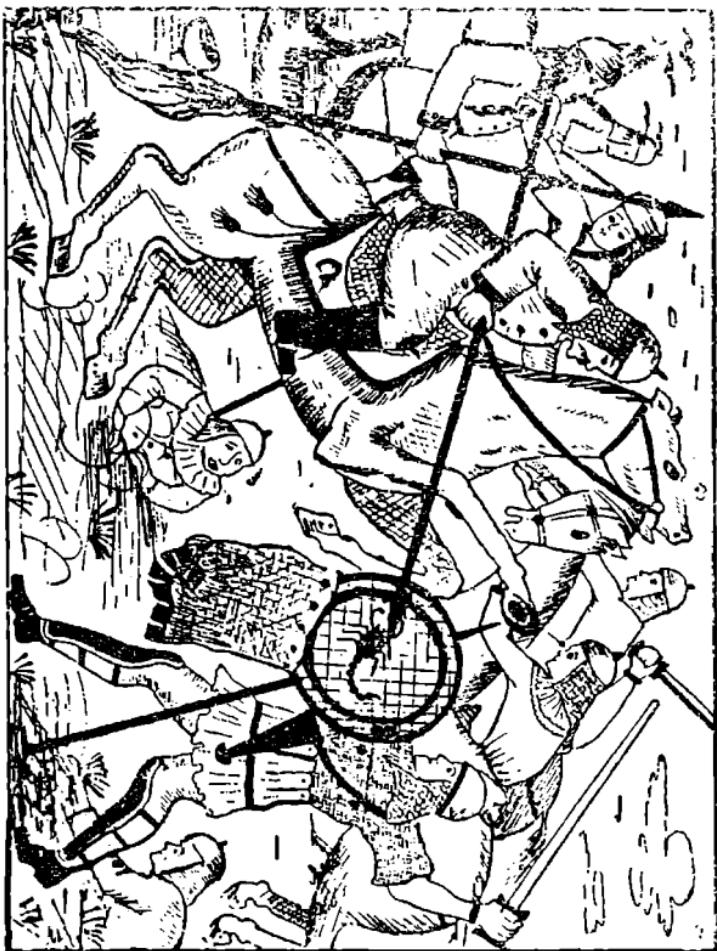
بو دليله که پيغمبر بوپوروب اهل القرآن اهل الله يعني قرآن او خويانلار الھون خاص بندە لريدرلر و من يدى قرائتى او خورام قاضى دئدى هانسى در ، اوغرى دئدى اول قرائت نافع ايکنچىسى ابن كثير ، اوچنجى ابوعمر و دوردنجى ابن عاهر ، بشخىسى عاصم آلتەنچىسى حمزه يىنچىسى قرائت كساتى ، قاضى دئدى دوز ديدون و حيران قالدى واوزقلې بندە دئدى بير آدامىكە اوغرارق ايدير بو قدر علمى اولا بىلمز ، او وقت قاضى دئدى ايچوانمرد ايندىكە سنون قرآنان و احادىشىن خېرون وار نىھە منه ظلم ايديرسن كە الله تعالى خبر ويروب الا لنعته الله على الظالمين ، اوغرى جواب وردى او ظالم سنسن كە بو كىچەلرده تاك وتنەسا ايودن ايشىگە چخىرسان و بوناجەت اللھون عذابىنە گرفتار او لموسان ايندى فوراً پيادە اول الاغنى و بالثارلارى وير كە سوز چوخ او زاندى در دسرە يىتشىدى ، قاضى دئدى ايفاسىدىنى ترك ايلە ويولومنان كىار اول ، اوغرى دئدى من مفسد آدلاندىرىسان پس واجب اولدى كە الاغدن سلام و تماعى لباسلروى سوپوندورام و همين ساعت بو ايشى گورم كە مفسدلردن ياخشى ايش باش وير هز نىجه كە حق تعالى بويوروب ان الله لا يصلح عمل المفسدين.

و بوشعری ده قاضیه او خودی « هرا مفسد چه خواندی کشت
واجب - که چون سرت بر هنے سازم امشب - خرو دستار
و جامه هر چه داری - بگیرم تا بر هنے باشی امشب ، قاضی
دئدی الله سخت کیم در نجه که بویوروب سن او گونن قول رخ
که گرفتار اولسان ، او غری دئدی دوز دئدون ولی یاخشی
اولدی بو گیجه هنیم الیمده گرفتار اولدون که قاضی لقاداندا
توبه اینده سن که خلق سنون السوندن جانه گلیلیلر « پیوسته
سرت زتن جدا میخواهند - جانت هدف تیر بلا هیخواهند
بیجور و جفا خدای دانا است که خلق - هر گت بتضرع ز خدا
میخواهند » ایندی یوبانما که سحر اولدی ، قاضی دئدی
ای آزاد مرد آخر پیغمبر ص بویوروب ارحم ترحم یعنی
رحم ایله رحم ایلیم ، او غری جواب وردی اگر من منه رحم
ایلسالم اللہ تعالیٰ سنی منه مسلط ایلر ایلکه سید کابنات بویوروب
من اعادن ظالما سلطه الله علیه سن ظالم سن و تو ز نفسوه
و خلقه رحم ایلمز سن نجه که شاعر دییب : « بد کرداری
نگیرد هر کس را - نیکو کاری رسد هر کسرا » قاضی دئدی
بو آییه عمل ایله که الله تعالیٰ بویوروب و الدين او العلم
درجات یعنی عالم رین درجه سی بویو کدر ایندی من هننسن

و هن سندن که دیبیلر الخیس مع النجس بمیل ، اوغری دئدی
ایقااضی سنن سنون نه هناسبتن وار که سن بغداد شهرینین
قاضیسن و مال ومنال صاحبی سن اما هن فقیر و بیچیزم و
بو شعری او خودی : « قاضی که تراست هنصب و مال عظیم -
که رشوه خوری و وقف گه مال یتیم - دوکس که بیاند بد عوی
بر تو - زان یك نیمی و زان دگر هم یك نیم » سنن هنیم نه
هشا بهتم که : « سر گشته منم ز جورا یا خلق سیقم - بینی که چسان
خسته ام ایدیور حیم » ایندی تیز اول که آز قالوب غضبلنم ،
قاضی دئدی هیچ وقت آنلیان آدام آنامیان ا مقابله
اولا بیلمز ، اوغری دئدی بوندا که سن آنلیان سان و هن
نادان سوز یون خدر چونکه اون بش آغاج مشقتیله بورا
گلهمیشم تا او ز مقصود بیهی سنن آلمیام و سنی او ز آنلا
مازلیقه و اوقف ایلیم که نصف شبی سحر عوضنه تو توب ایودن
چخمیسان و غایت جهل و خرافاتنان او زوی قاضی ایلسن
ال گوتور مر : « ایکروه بجهل نام خود را قاضی جبار جهان
نیست بحکمت راضی - آتش صفتی بهردم و هر ساعت - در
شهر و دیاری که توباشی قاضی » ایقااضی بول که بو علم سنون
ایچون هیچ فایده دیر هز اگر من عالم سن نیه بو حدیثه

با خمادون انما الاعمال بالبيانات ايندي داخلي يوباتما ، قاضي
دندى جوانمرد هيج الله تعالى يه عبادت ايلرسن ، اوغرى
دندى نجه عبادت ايلمرم كه سني ياري گيجه شيرين يو خودان

اسکندر ذو الفربین کتابتی او خوماقدان غفات ایمیون

اویاندرو روهنیم ایچون يوللور و منیم زحمتی ضایع ایتمەر
کە لىكل مقال مکال یعنی هر سوزون بىرمقاھى وار : «نىاشد
هر سخنرا خود حکایت - بگو آخر كە تاکى اين حکایت -
ز تو دارم گرفتن هرچه دارى - با خبار و با آيات و روایت
قاضى دئدى چونكە حدیشدن دانیشدۇن آخر مگر بو
پىغمېرىن حدیشى دگل كە اتقود عوق المظلومین فانه مقرۇن
بىلاجانە انکان كافرآ یعنى قورخون مظلوم ملارون دعا سنان كە
يا خىندر الھون در گاھنە قبول او لماقا اگر چە كافر او لا
اوغرى دئدى ايقاضى خېرده گلېپ كە دورت طايىھەنин
دعا سى مستجاب او لمازاول رعيتىن دعا سى اربابىن حقنەدە
ايکەن جىسى شىيخ واستادىن دعا سى مریدلارىن حقنەدە، او چنجى
آتا آنانون دعا سى اوغلانلارىن حقنەدە، دور دنچىسى
غريبلارىن دعا سى مجاورلارىن حقنەدە، ايندى ايقاضى او زون
مقر اول كە بو دورت دعا نون ھانسى مسنون حقوق نەدە مستجاب
او لاوب كە بو گون منیم اليىمە گرفتار او لمۇسان ايندى تىز
'اول سويون وھر يره ايستر سن گىيت، قاضى دىدى ايجوا نمرد
بو ايشى گورمه كە عاقبىتى سنه پىس اولار، اوغرى دئدى اي
قاضى مسنون نصيحتون منه فايىدە ورەز : « كسى كو با بدى

دمساز گردد - همان بد زود باوی باز گردد » چون تقدیر
بود که بوگیجه سنی سویوم ایندی سویونما قدان صونرا
چاره یو خوندور ، « هرنظریرا که افروختند - جامه باندازه
او دو ختند » قاضی دئدی اللہدا او قدرت وار که سنی بو
ایشدن هانع اولار نیجه که بویوروب : « بحوالله بایشار و
نیبت و عنده ام الکتاب یعنی الله محو ایلر هرشئی ایستسه
او غری دئدی دوز دیدون امانه اینکه حضرت پیغمبر بویوروب
او قلمی که اولده یازیلو بداخلی عوضی اولماز ایندی الاغدن
پیاده اول واوزمبارک الو وین بالتار لاروی چخارت که سحره
یاخنده قاضی دئدی البته هر نه واریمدی هندن آلاجاقسان
اما منن انتظاریم وار که کرم ایلیب هنی باغون قاپوسنا
یتره سن ایلکه یاخنلاش دوم الاغدن پیاده اولام و بالتار
لاریمدان بدون عذر سنه ویرم ، او غری دئدی ایقاضی هکار
ایسترسن هنی تولیمیاسان و هکرو حیله ایله باغون قاپوسنا
یتره سن او وقت باغبانی خبر ایلیسن هنی تو تاسوز او وقت
اگر من زیرک اولسام سیزون الوزدن قاچام سنده هنیم الیمدن
قورتولاسان اما من هر گز سنن گلمرم حضرت پیغمبر بویوروب
امنیت هو شیار لقدا در ایندی تیز اول که هن سندن مکار راقام

قاضى دىدىي آيجوان سىدىن عەدەيلرم اىكە باغه ياخنلاشىدۇق
الاغدن پىادە اولوب و تماھى پالتارلارىمى اوزا يىستىدىقمنان
سىنه ويرم و هيچ عذر و بېانە كىرىميم ، اوغرى دىدى خدا يتعالى

اوز كلاموندا بويوروب ولا تلقو بايديكم الى التهلتكه يعني
اوزوزى اوزالوزىن مەھلىكىھ سالىميون ، قاضى دىدى آند
اىچرم ايلكە باغون قاپوسىنه يتشدم تمامى پالتارلارىمى و بو

الاغى سنه ديرم و بر آيرى خدعتده سنه ايليم، اوغرى قاضين
جوابندا بوشعرى او خودى : «گر تونخورى براست سو گند
معمور شود ز تو مکانها - بسيار خراب كرده باشد - سو گند
دروع تو مکانها » و دئدى ايقاضى من بوسوزى قبول ايلمرم
كه باعون قاپوسندا با غبانى خبردار ايليسن و هنى توتلار و
و برم حكم ايپ بوينوما سالالار و بغداد شهر ينى دولاندىرلار
و اوغرلائق حدين هنیم بارمده جاري ايده لر و سلطانون
زنداننا سالالار خير بو سوزلر ييموده در و فـ ط گرك اوز
هبارك الويين بالقارلار يوى چخاردوب منه ويره سن و صونرا
هر يره ايسته من گيده سن، قاضى ايلكىه بوجوابلىرى ايشتدى
او ز ايشنه فكره گيديب حيران قالدى و باشين اشاقه سالوب
در ياي فكره غوطهور او لىدى ، ايلكىه اوغرى گوردى قاضى
دانشمر قباقه گلليب الاغدن پياده ايدىب دستارين باشندان
كوتوروب و دئدى ايقاضى تيز بالثارلاروى سو یون ، قاضى
ايستر ايستمز بالثارلاريندا چخاردوب اوغرى وردى و او
وقت بر كويىنك تومان قالدى ، اوغرى دئدى ابن عباسدان
روايىدر كه حضرت رسول ص ديردى كه پرهيز صاحبلرىن
ایمانلاريندا حلاوت او لمماز والبته قاضى سنون آيرى بالثارون

ایوینده‌وار پس بو کوینگی دهمنه ویر، قاضی دئدی بی انصاف
هنی لوت ایلمه نماز قیلاجاغام، اوغری دئدی پیغمبر ص
بویوروب لوت نماز قیلاماق جایزدر، قاضی داخی لاعلاج
قالوب کوبنگیمده اونا وردی، اوغری دئدی ایقاضی زیر
جامه‌نی ده ورتا من شمشیر یمدن سنه بر چشم زخم پتشمسین
که بر حکیمه خبر وردیار که دونن اوغری سنون ایویوه
کلیب حکیم دئدی او اوغری کدخدان اولماسون، دئدیلر یا

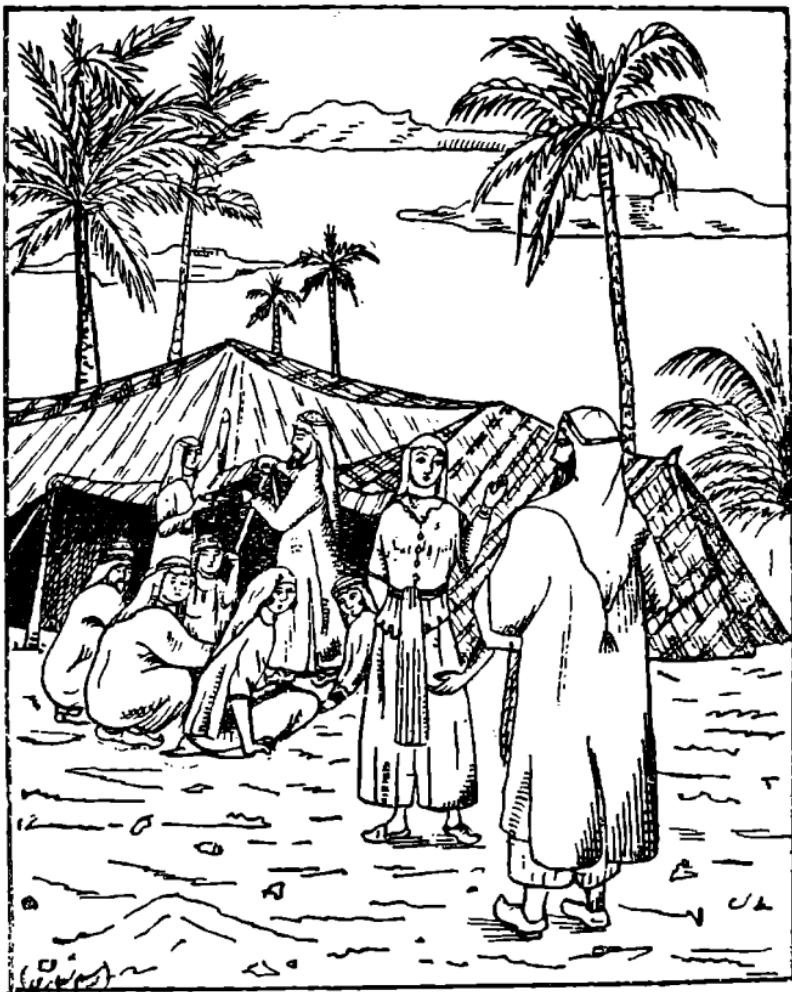
کتاب مختارنامه‌نی مطالعه ایله‌ها قدان غفلت اتمییون

حکیم نجه کدخدا او لا یلر ، دئدی اگر کدخدا او لسا حتماً
ایوده که وسایل او نا کفایت ایلر من او لده سنه دئدیم که
کدخدا او لاجام باشدان ایاقه کیمی
بو شیئلرین هاموسی لازم در و بو شعری او خودی : « شلوار
بکن رنجه مشو ایقاضی - تا من ذ کرمهای تو باشم
راضی » بلی حضرت قاضی تیز اول باشماقلادر بیویدا چخارت
بو سوز دیدیلر که او غرنیز گوزی قاضنین بار ماقدا بر
او زوگه دوشدی دئدی قاضی نه مذهبون وار ، دئدی شافعی
مذهبم ، دئدی بونا جهتدر که او زوگی سولالوه تاخمیسان
چخارت ویر منه که ساع المیه تاخم که اثنا عشریه مذهبم
وار و همیده سیزون یادگاروز او لسوون هنیم یانمدا که
هیچ وقت سنی یاد دان چخارتیم و سیزده خیال ایلیون که
او زوگی بر آدامه ویر میسوز که همیشه ساق الله تاخار
او ندا منی یادیزا سلاسوز ، قاضی او زیگیده چخاردوب
او نا وردی و دئدی آل که انت المفسر و انت المنجز وانت
المنجم و انت المهندس وانت العالم وانت الواقع وانت الساحر
وانت الحافظ وانت الشاعر و انت الشیجاع وانت البارز وانت
السارق لا بارک الله علیک یعنی الله سنه رحمت ایلمسوون نجه

نجه که منه رحم ايلمدون ، اوغرى ديدى نيه سنه رحم ايليم
كه سن اوزوه رحم ايلمدون او وقت قاضى لوت و برنه
قالوب ياناقلى توركىمن عوزينى اوغرى يه تو توب دئدى بولار
كه هندن آلدون بركتسيز اولسون ، اوغرى دئدى يعني او
قدر بي بركت اولار كه سنون آتمش آرشين دستاروننان
منه بر كوينك چيخماز بونى ديبوب قاضينون گوزينون برابر يندن
پالتارلارين گييوب و سوار اولوب ايله او لاغه ھەھيز وردى
كه رقص ايلين كمى هوا يه قا خدى و دئدى اي قاضى سنون
مالون حلالدور و چون منيم هبارك اليمه يتشدى حلالراق
اولدى بير گون اولار كه سيزون عزيز ديدار وزه يتشرم و
دعا گو اولام قاضى دئدى لاحول ولا قوه الا بالله وايوينه طرف
روان اولدى ايلكه قابو سنه يتشدى نو كرلر گوردولر قاضى
اياق ايلين باش آچق لوت و برنه اوره گى او اوغرى دين
بريان اولوب ، ملازملىر تعجبده قالوب و آيرى پالتارلار
قاضىه گيديرىب ، همان ساعت شهره جار دوشدى كه دونن
گىچه بر اوغرى قاضينى باعدا لوت ايليب ، بغداد شهر ينىن
بو بوكلىرى قاضينى گورماقا گلدىلر ايلكه قاضينى او حالتىدە
گوردولر عرض ايلدىلر ايها القاضى بونه حالتدر ، قاضى

او غرین احوالاتین او لدن آخره قدر او ز مریدلرینه بیان
ایلدی او ز هاندا بر شاعر وقتیکه قاضینین واو غرینین مکالمه
لرین ایشتندی بو شعری قوشدی : « به پیشم آمد دزدی مرا
بر هشیگیر - بعقل جست و منزه بعلم نیز بصیر - بیرد آن خر
نصری وجامهای مرا - بگفت او همه حجت چه از کلام قدیر
بدست تیغ بر نده زبان او ز کلام - بر نده تر ز کلام و فصیح تر
ز کبیر » چو خلی جماعت قاضین محکم سنه او تو روب بو
شعر اره قولاق آسر دلار ناگاه بر نو کر وارد او لو ب عرض ایلدی
ای قاضی بیرون فر گلیب که سیزون الاغیزه مسوار او لو بدر و سیزون
دستاروزی باشنه قویوب و بر کتاب النده وار دیم قاضینی
ایسترم، قاضی که بوسوزی ایشتندی دئدی خیرالناس شر الاعداء
لا خوف علیم ولا هم نهیر نون، ای عزیز لر سر افون قاپوسون
محکم با غلیبون که دونن گیجه کتاب سز گلمشدی منیم هر
نه واریمدی آیه و احادیشه و دلیله مندن آلدی ایندیکه
کتابده او زیله گترب قاضی بو سوزده ایدیکه او کیشی
قاپودان وارد او لو ب سلام ایلمیب راست گلیب قاضین صاغ
طر فنده یو خاری باشد اکلشدمی ، قاضی دئدی ای بد بخت
نیه سلام ایلمدون و بدون اجازه منیم ایویمه گلدون ، من

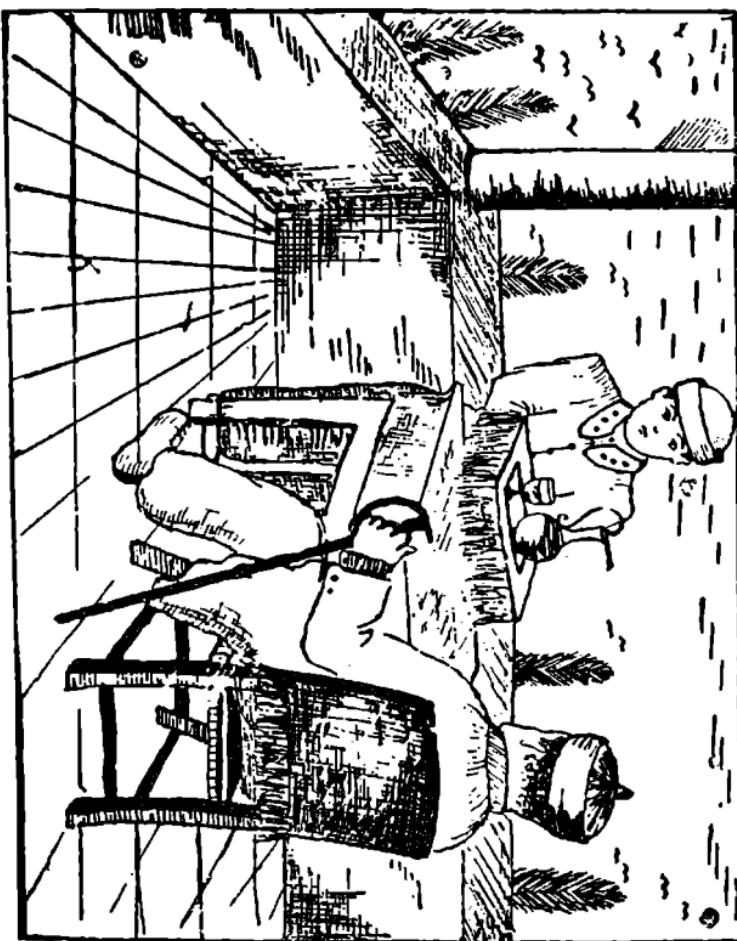
بغداد شهرینین قاضیسیم ، اوغری دئدی ایقاضی سلام اوچ
قىمىدر اول قورخوداندى اماھنیم سىندن ھېچ قورخوم يو خدى
ایكنجىسى . طەعەندىر اما ھنیم سىندن ھېچ ئامعيم يو خدر

اوغرى قاضىنین يانىنا گدىر

اوچنجه‌یسی مسلمانلق ایچوندر اما من سنه هیچ جوره
مسلمانلق گورم و مسلمانلقدان او زاقسان - نجه که شاعر
دیب : « درد تو سیرشد بدرهان نرسی - عمرت بسر آمد و
بسامان نشدی - قاضی و امام پیشوا بر هرم - این جمله
شدی ولی مسلمان نشدی » قاضی دئدی ای شیخ من
او زومی مسلمان بولورم و هنیم معاشیم حلال وجهیله در
او غری دئدی سنون و صفوون بئله در : « قاضی که برشوت و
ربا خو دارد - الحق که یکی حضلت نیکو دارد - هرجا که خری
مرده به بیند گوید - وقفست و تعلق بدعاعکو دارد » او وقت
قاضینون رنگی سارالوب و چوخ قورخوب دئدی ای شیخ
کبیر خوش گلمیسن و صفا گتیره سن هاردان گلیرمن و نه
ایشین وار ، او غری دئدی ای قاضی بولکه بر گون بو کتابی
هلاحظه ایلر دیم حاشیه سنه گور دوم که سن هنیم بنده زاده
میسن - قاضی دئدی نه علته گوره ، او غری دئدی او ندان
او تریکه آتام روایت ایلیب جدیمن و جدیم ابن عباسدن و
او رسول خدادون که سیزون آباء و اجداد وزقا باق ایللر ده
بزیم خانه زادیم ایدیلر ، قاضی ایلکه گور دی او نون آباء
اجداد نین آدینی گتیریر قور خدی و دئدی ای شیخ فاضل

سنون مقصودین ندر دندی هنیم مرادیم او در که سنی پیغمبرین
دلیل و حدیثین اوزیله اوزیمه بنده ایلیم و قضاوت مسندیشی
سدن آلام و هرنه تصرفونده وار هاموسین ضبط ایدم و
او شاقلا ریوی ساتام و اوزیمه خرج ایدم قاضی دندی هنی

او زیری ایهون زا خنین قصر نیمین ایهون زو بندی ایهون ایهون

بو شهرده رسوا ايلمه مندن نه تو قعون وار ديكيلن تا حاجتوى
بر آورده ايليم ، اوغرى دئدى ايقاضى بولكە هنيم برايوبىم
وار مين ديناره ساتمىشام و آيرى بيرايو آلمىشام كە اونون
بولنان مين دينار قالر بوبولى سندن ايسترم ، قاضى دئدى
اي شيخ گلمندن صلح ايله و او زاليونين صلحنامه ياز ،
اي لكە صلحنامه يازلىدى تمام بويوكلىر و علماء و مشايخ
بغداد كە هاموسى اوردا حاضر ايديلىر اونى امضالاديلار كە
بوننان صونرا اونون قاضينون بونوندا هيچ حجتى اولميا
جا قادر ، قاضى لاعلاج او پولى اوغرى يه وردى و دئدى اي
جو انمرد الهدن قورخ داخى هنيم طاقتم يو خدر كە هرگون
منه اذىت ايده سن ، اوغرى قبول ايلىدى و ايستدى گىدىسىن
قاضى اوز آروادينا دئدى گرك بواوغرى يبا برطعامى ويراق
كە بوندان صونرا نان و نمكى ملاحظه ايده و داخى منى
تشوشىشە سالمىيە ، آروادى دئدى عىبى يو خدر ، قاضى دئدى
يا شيخ سنون صحبتونن علم و دينم آرتى نه اولار برقىدر
او توراسان تا صحبت ايلىاق و طعامى با هم يياق اوغرى
قبول ايلىدى اي لكە بير زمان گىچدى قاضينون آروادى صفره نى
دوشىوب بريان تويوقى گتىردى ، قاضى قلبىنده دئدى هامودان

یاخشى بودر کـه بو تویوقون بولميسن بونون اختيارينه .
قويام قسمت ايلماقى بولمسه اونى خجل ايلرم ، بو خياليمان
دئدى يا شيخ بو تویوقى بولماق سنتدر اوغرى قبول ايلدى
و تویوقى پارچەلىوب باشىنى قاضىمنون قباقه قويدى بويننى
آروادنин قباقه و قانادلارين اوغـلانلارينا وردى قالانون
اوز قباقه قويدى و دئدى بسم الله ميل ايليون ، قاضى دئدى
اي طرار بونجور قسمت ايلماقدورمن دئدىم مساوى قسمت
ايله و ظلم ايلمه اوغرى دئدى من ظلسمايم و درست
مساوى بولدور قاضى دئدى نجور مساوى بولدون اوغرى
دئدى باشنى سنون قباقاوا قويどوم كه ايون رئىسى سن و
بوينونى آرواديوا وردىم كـه آرواد كىشىھ داماركىمیندر
و قانادلارين اوغانلارديوا وردىم كه اولار سنون قانادلارون
كمىندرلر و قالانون اوز قاباقىما قويどوم كه قوناقام . قاضى
حيران قالوب جواب ويره بولمىدى ايلكە سفرەنى جمع ايلدىلر
قاضى دئدى ياشىخ دعا ايله اوغرى الين قوزايىب دئدى خدا يارا
بر آيرى ايـو آلميشام قـرخ دينار قـزلا دوقوز دينـار يارـم
باقىسى وار قاضى اونى ورسىن و اوز قـزنى منه عقدـا يـلسـين
بـز او ايـودـه اـگـلـشـاقـ وـ هـنـدـنـ قـاضـىـنـ آـرـامـىـ سـازـ اـولـسـونـ

صونرا آلتى اوزىنه چكىپ آمین دئدى قاضى دئدى لاحول
ولا قوٰة الا با الله داخى نه مقصودىن وار ، اوغرى دئدى ايندى
ايشتدون ، قاضى دئدى بير ايش گورسون هنى راضى اولام ،
هنيم ايويىمده يدى دانا يومورتا وار ولى بىز بش نفرق اگر
سن بو يومورتالارى بزه قسمت ايلدون مقصودىوی الله گترم
اوغرى يومورتالارى گوتوروب فكره گىتدى كە نجه قسمت
ايلسون كە ايراد تو تما سينلار نقدر فكر ايلدى عقللى بر يئره
چاتىمادى قاضىن آروادى دئدى نيه قسمت ايلمرسن ، اوغرى
دئدى بو ايشده حيران قالمىشام ، آرواد دئدى اگر شرط
با غلىسان كە هرنە قاضىدىن آلمىسان ھاموسىن ويرەسن من
قسمت ايليم اوغرى اوز اوزىنه فكر ايلدى من بو قدر تدى يېرىن
بو اىشدىن عاجز قالدم بو آرواد نجه ايلىيە بولىما بولامە مەشىدى
كە آروادلارىن حقنده دىيبلەر شىيطان اگرچە مەكىر بازاست
اما آروادلارىن حىلە لرىنин قاباقندا شاڭىرد اولا بىلەز ،
ايلكە قرار بونا اولدى اوغرى دوروب اسبابلىرى والاغى
حاضر ايلىب قاضىن الله تا پىشىرىدى تا گورسون آرواد نجه
قسمت ايلىيە جا قادر آرواد قسمت ايلماقە مشغول اولدى :
« از هفت يىكى بىضە بر دزد نهاد - آنگاه يىكى زېھر قاضى

بنهاد - از پنج دو را با بدوفرزند بداد - سه هانده وزبهر
خود بگوشنهاد « و دئدی بسم الله بويورون اوغری دئدی
ای آرواد دوز بولمدون آرواد دئدی هر حالده گرکالهی
ياددان چخار تماماق و انصافی الدن ويرمهماق او زون انصاف
وير دوز بولموشم ياخیر نجه که بويوكلرپسند ايليلرچون
سيز كيميشيوز و هر بريزون ايکى تخموز وار پس بو برداانا
ايله کي هن ورديم اولار اوچدانه اما من آروادام و تخمی
يو خومدي او نون ايچون اوچدانه گوتوردوم که عدالت
ايلميش اولام اوغری که گوردي دوز قسمت ايليوپ و دانشماق
پئري يو خدر آه سر چكيب تمامی حسرتيله ماللاري قاضين
آروادينن الله تا پشروب اي ودن اي شيه گه چخدی و اما ئوزينه
لعنت ايلاردي که تقدر حياتم وار آروادينان دانشميمام
« زن و ازدها هردو در خاك به - جهان پاك از اين هردو نا
پاك به » بو واقعه دن صونرا اوغری هر وقت بر آروادي
گوردي ئوزين دولانديراردي و بو شعری او خوردي :
چنين گفت شاه جهان كي قباد که نفرين بد بر زن نياك باد «
والسلام تمام اولدی قاضيله اوغرینن حکایشي

کتابفروشی فردوسی
خواندن کتابهای ترکی زیر زبان معموم مشتاقان قصه‌های
پر حادثه و تاریخی توصیه می‌کند

- ۱- کلمات مختارنامه ترکی داستان شورانگیز تاریخی
- ۲- « اسکندرنامه » شرح حال اسکندر و فتوحات او
- ۳- « مسیب نامه » یا جانباز فداکار
- ۴- « حمزه نامه » داستان جنگی و پر حادثه
- ۵- « اصلی کرم » باضافه تابلوی رنگی جالب
- ۶- « لیلی هجنون » داستان شرقی
- ۷- « یوسف زلیخا » داستان عشقی و مذهبی
- ۸- « شیرویه » داستان فانتازی شرقی
- ۹- « حدیقة المونین » پر خرج ترین کتاب که مدت‌های مديدة صرف ترجمه و تهیه آن شده و خواننده را بجنگهای اسلامی بفرهاندهی حضرت علی (ع) آشنا مینماید با لهجه سلیس ترکی اتمام پذیرفته .

برای خرید کتابهای فوق و همچنین سایر کتابهای ترکی
بکتابفروشی فردوسی تبریز بازار شیشه گرانخانه مراجعه فرمائید

دیوان مشنونیات و غزلیات فضولی بزبان ترکی

« « نباتی « «

« « کلیات شاهنامه اثر فردوسی

« « آثار جاویدان اثر کیاور

منتشر شد

